

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 113 1992

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson

Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Ulf Boëthius

Umeå: Sverker R. Ek

Uppsala: Thure Stenström, Bengt Landgren

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskript.

ISBN 91-87666-05-07

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Fälths Tryckeri, Värnamo, 1993

håller tingen samman och uppfatta hur det gyllene dammet dansar i viktlöshet; å andra sidan konfronterar hon också med detta rikes motsats, det tunga mörka, materiebundna Koryn, ett swedenborgianskt helvete av jord, träck och vidrig stank.

Förf. kopplar dessa dimensioner till bl.a. gnostisk spekulation: »När man uppfattar den gnostiska syftningen i *En stad av ljus*, blir denna också ett hem för de många inslag av österländska föreställningar och riter, som ingår i romanen», sägs det bl.a. (241). Romanhandlingen uppfattas i enlighet med denna insikt som komponerad efter det gnostiska mönstret: »Människan är bärare av det himmelska ljuset, men hennes själ är fånge i kroppen-materien. Ann-Marie har ett gudomligt ämne i sig. Hon är inte gammal, bara elva år när hon får sin första uppenbarelse [...]. Men så småningom glömmen hon och tränger bort den. Hon låter sig fångas av världen och materien. Men en längtan vaknar hos Ann-Marie [...]. Undan för undan måste Ann-Marie lära sig vem hon är och vilken den andliga erfarenhet är som hon är utgången från» (241).

Ann-Marie sägs alltså vara utgången från en andlig verklighet som hon tidvis frestas glömma bort men som hon måste återknyta kontakten med för att kunna fullfölja sin individuationsprocess. Denna andliga verklighet skulle, om jag fattat saken rätt, symboliseras av ljusriket Choryn. Ann-Maries kontakt med detta rike måste följaktligen uppfattas som någonting entydigt gott och önskvärt i romanen, och så beskrivs förhållandet också genomgående i avhandlingen. Choryn, ljusvärlden, skulle då utgöra en explicit positiv norm i verket.

Till en sådan tolkning av Choryn-temat ställer jag mig tveksam, liksom till antagandet att romanen skulle vara strukturerad efter ett perspektiv av gnostisk dualism: en god ljusvärld utgör den norm utifrån vilken man kan bedöma en i grunden ond materiell värld av mörker. Ty en dylik tolkning måste gå på tvärs emot det sätt romanen själv i sin narrativa struktur framställer saken.

Om romanen beskriver en utvecklingshistoria – och min uppfattning överensstämmer med förf:s att *En stad av ljus* skall uppfattas så – kan den positiva tolkningen av de extraordinära upplevelserna knappast upprätthållas. Min tolkning är att Choryn skall ses som en av de illusioner, förmodligen den viktigaste, som Ann-Marie måste komma underfund med och avslöja som just en farlig illusion för att nå mognad. Romanens tema skulle då snarast beskrivas som en insikt rakt motsatt den gnostiska dualismen: det finns ingenting annat än här och nu. »Vi är alla jordens barn» är den insikt ängeln Gabriel sägs ha kommit fram till. Vår illusion är att vi kan skapa någonting, att vi kan gå ut och in i dimensionerna. Men tvärtom mot vad förf. säger om att Kerstin Ekman skapar känslan av att vår verklighet är mångdimensionell, tycks romanen vilja inpränta att den ändå ytterst är endimensionell. Det finns bara här och nu – det är den svåra insikten bortom alla illusioner en människa har att ta till sig. Varför måste hon komma till denna insikt? Därför att i fasthållandet av illusionerna lurar kärlekslösheten. Endast här och nu är

verkligt. Och endast i det verkliga finns kärleken. Det är inte så att där bara skulle finnas kärlek. Där finns både hat och mörka passioner. Men kärlek står inte att finna någon annanstans än i det verkliga. För att nå till kärleken, som vi måste ha för att leva, måste vi acceptera vad det är att leva i det verkliga. Allt annat är illusion och i grunden ont. Sådan är Ann-Maries slutliga insikt.

Detta skulle betyda att Choryn, den centrala symbolen för avståndstagandet från den jordiska, tunga, mörka och ofta illaluktande verkligheten, måste ges en annan tolkning än den förf. givit den. Förf. misstagar ligger i den brist på insikt i berättarteknisk form, som jag tidigare påpekat, att inte intressera sig för Ann-Maries status som berättare och fråga när hon är tillförlitlig och när hon är otillförlitlig. Ann-Marie skildrar Choryn som någonting entydigt gott och Karun som lika entydigt ont. Men det är ingen svårighet att finna tydliga textmarkeringar i romanen med syftet att tvinga läsaren till ett annat sätt uppfatta tingen än berättarjaget.

Jag har här framfört viss kritik fr.a. mot M.S:s metodiska grepp. Det betyder inte att hennes grundkonception, att Kerstin Ekmans konst är mycket mera intrikat och fylld av »dolda djup» än man tidigare beaktat, skulle vara oriktig. Företar man en omläsning av *En stad av ljus* efter att ha tagit del av hennes tolkningar, slås man av detaljer som lätt måste undgå den icke förberedde läsarens uppmärksamhet. Avhandlingens många positiva egenskaper bör också framhållas. Den måste i flera avseenden betraktas som ett pionjärbete. Ovedersägligen framstår *Den kvinnliga hemligheten* som det första riktigt tunga arbetet om Kerstin Ekman, samtidigt som den pekar på sidor hos hennes konst som varit tämligen obeaktade. Avhandlingen är välskriven och presenterar på ett stimulerande och charmfullt sätt nya, tankeväckande synpunkter. Genom sin rikedom på idéer och uppslag kommer den med stor säkerhet att inspirera till nya studier inom det antydda fältet.

Lars-Åke Skalin

Johan Werkmäster: *Pär Rådström. Ett författarliv*. Wahlström & Widstrand 1990.

Werkmäster följer två linjer: dels ger han en biografisk översikt över Rådströms liv och författarskap, dels gör han analytiska nedslag i Rådströms verk. Resultatet kan knappast kallas tillfredsställande, om det också finns flera goda ansatser och värdefulla inslag i avhandlingen.

Dit hör exempelvis de avsnitt, som handlar om »Ledans humanism» (s. 183–191) och »Den legaliserade flykten» (s. 270–275), där idé- respektive motivhistoriska överblickar serveras överskådligt och klart. Werkmästers fynd av radioprogram av Rådström som ej finns förtecknade i Sveriges Radio är direkt uppseendeväckande, i varje fall för den som satt sig in i Sveriges Radios dokumentarkivs olika register. Vidare har Werkmäster, vad Rådströms film-

produktion beträffar, i enskildheter kunnat korrigerat standardverket *Svensk Filmografi*. På kredit sidan skall slutligen nämnas att Werkmäster gjort en ansats till bibliografi över Pär Rådström, som visserligen lämnar åtskilligt övrigt att önska, men ändå utgör ett instrument för den fortsatta forskningen om Rådström.

I motsats till huvuddelen av litteraturvetenskapliga avhandlingar saknar denna ett inledande kapitel med forskningsöversikt, metoddiskussion, skissering av syfte och andra elementa. Avsaknaden av ett dylikt kapitel torde vara symptomatiskt för denna avhandling, där författaren visar sig föga förtrogen med vad som tidigare skrivits i ämnet, synbarligen saknar en godtagbar metod, såväl för insamlandet av sitt material som för presentationen av detsamma, och ej heller synes ha något syfte med sin framställning.

Werkmästers forskningsarbete har lidit menligt av att han endast i ringa grad bedrivit någon egentlig källforskning. Korrespondensen mellan Pär Rådström och hans huvudförlag P.A. Norstedt & Söner saknas sålunda hos Werkmäster; uppenbarligen känner han ej till att de delar av Norstedts förlags arkiv som undgått förstörelse finns i Föreningen Stockholms Företagsmännens i Stockholm. Brevväxlingen mellan Rådström och Norstedt förefaller vara intakt och får i varje fall i nuvarande forskningsläge betraktas såsom huvudkällan till kunskap, inte bara om Rådströms förlagskontakter och vedermoder som författare, utan över huvud taget om hans personlighet och liv under de år korrespondensen omfattar (1951 till 1963, författarens dödsår). Förutom breven mellan Rådström och chefen för Norstedts litterära avdelning, Ragnar Svanström, och efter 1956 även förlagsredaktören Lars Bergström, finns det memorior, oftast skrivna av Svanström, i något fall av Bergström, som beskriver samtal mellan Rådström och de båda förlagsmännen. Dessutom finns korrespondens mellan förlaget och Rådströms andra maka Anne-Marie respektive hans tredje fru Gunnell.

Försmelsen av utnyttjande av norstedtkorrespondensen, omfattande 151 försändelser och memorial, får betraktas som den materialmässigt största enskilda bristen i avhandlingen. Den är dock långtifrån den enda. Övriga källor och arkiv man saknar som referenser hos Werkmäster är exempelvis Länsstatemyndigheten i Stockholms län, Arkivet för Ljud och Bild (ALB), Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik (SKAP), Sveriges Radio (SR), skolmyndigheterna i Solna och Stockholms stad, Kooperativa Förlaget, Sandrews, Aftonbladets arkiv, Dagens Nyheter/Expressens arkiv och Svenska Dagbladets arkiv. I Kungliga Biblioteket och i Albert Bonniers förlagsarkiv finns betydligt mera relevant material kring Rådström än vad som framgår av avhandlingen.

Avhandling författaren använder vidare blott en bråkdel av den litteratur om Rådström som förtecknas i *Samlaren*, utan att urvalet motiveras. Han har lämnat många artiklar innehållande biografiskt intressant material obeaktade, exempelvis sådana som författats av personer som någon gång stått Rådström

nära, såsom Ingemar Dahllänger, Daniel Hjorth, Lars Malgefors och Bengt Melin. Särskilt förvånande är det att se så få nekrologer återopade hos Werkmäster – av *Samlarens* aderton återfinns blott två hos Werkmäster, trots att flera av de o citerade återigen är skrivna av personer som stod Rådström nära och rimligtvis måste ha haft något väsentligt att skriva i sammanhanget, som Aftonbladets Kurt Bergengren, Norstedts Lars Bergström och Expressens Bo Strömstedt. Mest anmärkningsvärt är det kanske att mångårige vännen och själsfränden Stig Claessons »Om en vän» i *BLM* december 1963 (s. 786 f) inte ens nämns i avhandlingen. Förutom dess biografiska relevans är detta tvåsidiga prosapoem rimligtvis det vackraste eftermälet över Pär Rådström vi känner.

Man måste även fråga sig, varför Werkmäster ej använder recensioner av sekundärmaterial om Rådström, förtecknade i *Samlaren*. Både bland författarna av sekundärmaterial och recensionerna därav finner man att det i flera fall rör sig om människor som stod Rådström nära, som Kurt Bergengren, poeten Petter Bergman och Bo Strömstedt. En hel del intressant biografiskt gods och andra uppslag finns i ett pionjärarbete av Kerstin Bratt. Det gäller hennes licentiatavhandling *Pär Rådströms författarskap* (1969). Detta material lämnar Werkmäster därhän. Han nämner ej något om att Rådström skulle ha sysslat med reklamfilm, vilket framgår av Bratt. Ej heller görs något av hennes uppgift om diktsamlingen *Tron är skydd till döds*. Bratt nämner vidare att »143 bidrag av Rådström finns förtecknade i AB:s kassaregister» – en uppgift som ej föranleder någon redovisad forskarinsats från Werkmästers sida. Anmärkningsvärt är att avhandling författaren ej anammat Bratts metod att placera in Rådström i större sammanhang, exempelvis i förortsdebatten i slutet av 1950-talet. Rådström var ju varken ensam eller först av de skönlitterära författarna om att diskutera detta; Bratt nämner bl.a. Märten Edlund, Waldemar Hammenhög, Jan Myrdal och Ralf Parland. Hos Werkmäster debatterar Rådström i ett vakuum. Bratt har även förtjänstfulla rundmålningar av jazzens inflytande på svensk skönlitteratur under 1930- och 1940-talen, som nog hade behövts hos Werkmäster (s. 19 f) för att ge perspektiv åt Rådströms jazzintresse och användande av jazz i sina romaner. Tvärtemot vad läsaren kunde frestas tro p.g.a. den perspektivlösa framställningen hos Werkmäster, visar Kerstin Bratt att Rådström återigen varken var ensam eller först. Hennes kätterska tes att Rådströms kunskaper i jazz och film var ytliga, och att han snart upphörde med skrivandet på båda områdena, efter att ha fått motugg av i ämnena mera initierade personer, hade förtjänat diskussion och ställningstagande från Werkmästers sida.

I stället för att bedriva arkivforskning, har Werkmäster okritiskt accepterat Pär Rådström som en källa till biografisk och annan information, vilket ur flera synpunkter ter sig otillfredsställande. Rådström ses genomgående som oproblematiserad primärkälla och inga ansträngningar har gjorts att genom oberoende källor verifiera hans framställning.

Påfallande är över huvud taget, att man som läsare

är utlämnad på nåd och onåd åt avhandlingsförfattarens framställning. Genomgående ges inga referenser i notform eller annorledes. Som smakprov på detta kan exempelvis s. 60 tjäna, där läsaren frågar sig på vilken grund Werkmästers ganska utförliga återgivande av handelsfartyget Flying Enterprises öde år 1951 är byggt; s. 107, där man undrar hur avhandlingsförfattaren vet att Max Reinhard bott på Schloss Leopoldkron utanför Salzburg under 1930-talet, och att slottet efter andra världskriget förvandlats till ett amerikanskt studiecentrum för europeiska intellektuella; s. 115, där man gärna velat veta Werkmästers källa till uppgifterna att priserna i radioprogrammet *Puzzlet* hösten 1955 var en resa till USA, och våren 1956 en medelhavskryssning; och s. 131, där frågorna hopar sig: hur vet man att varietén *Kom och frys med mej* hade premiär på Berns i början av 1956, att Rådström skrivit den för Gaby Stenberg, att Rådström skickades till London och Hilversum av Radiotjänst, att Rådström anställts som manuskriptsekreterare på radions underhållningsavdelning, att tjänsten var nyinrättad, att Rådström innehade den t.o.m. augusti?

Att kika Werkmäster i korten är i praktiken omöjligt, då man i stället för datum och avsändare för brev och andra dokument endast får referenser som »I ett brev», »Av ett brev framgår i alla fall att man från förlagets sida gärna såg», »meddelades det från förlagshäll».

Det finns en påfallande luddighet i framställningen, som gör avhandlingen läsarovänlig. Werkmäster förutsätter en utomordentlig allmänbildning hos sina läsare. Man undrar stillsamt hur någon om 50 år skall kunna få utbyte av en bok, som endast bitvis kan förstås i dag?

Sålunda ges i avhandlingen inga personers levnadsår. Enda undantaget är Rådström själv (i gengäld får läsaren aldrig reda på författarens fullständiga namn, Pär *Kristian* Rådström). Werkmäster underlåter också konsekvent att uppgiva tillkomst- eller tryckår vid litterära verk. Ett exempel. Om Cyrano de Bergerac får läsaren veta att »Han var en fransk soldat och författare som levde på 1600-talet. Bland annat skrev han *Resa till månen*» (s. 165). För en doktorsavhandling i litteraturhistoria får väl en informationsaskes av detta slag betraktas som väl renodlad.

Ytterligare några exempel på avhandlingens kroniska vaghet: »Goda vänner hade ordnat så att de fick följa med en OK-tankbåt hem till Sverige.» (s. 63) Varför så mystisk? Varför inte nämna Rådströms vänner vid namn, eller förklara varför man inte vet vad de hette? På ett ställe nämns Sun Axelsson »och hennes blivande man» (s. 296), återigen utan att anonymiteten skingras.

En ringdans av personnamn virvlar annars förbi i ett oförklarad töcken: Frans B. Liljenroth (s. 22), Folke Olhagen, Karl Axel Arvidsson och lasse eriksson (s. 94) och Göran Lundberg (s. 142), för att nämna en handfull.

Ort- och platsnamn definieras aldrig närmare; »konstnärskrogn Tokanten» (s. 24) förutsätts vara bekant, liksom bl.a. »Skeppsbron» (i Göteborg!) (s. 44), »Narvavägen» (s. 59), »Singö» (s. 136), »Hant-

verkargatan» (s. 153), »Möja» och »Mörtö» (s. 286), »Grand Hotel» utan ens omnämnande av stad (s. 297). Riktigt akterseglad i denna topografiska kurrakömmalek känner sig läsaren när Werkmäster om paret Rådströms planer våren 1961 konstaterar: »Deras mål var den lilla kustorten Giulianova strax norr om Pescara i Abruzzi.» (s. 224)

Det är vidare att beklaga, att Werkmäster ej hänvisar i huvudtext och noter till sina egna rådströmverkförteckningsnummer (s. 340–376). Detta hade väsentligen underlättat för läsaren och hade samtidigt kunnat arbeta in bibliografien som standardkälla.

Eftersom titelregister saknas, är det i praktiken på gränsen till omöjligt att finna var en bestämd text behandlas i denna voluminösa avhandling.

Vad det genomgångna skönlitterära materialet beträffar, saknar man som läsare innehållsreferat. Sådana hade varit att föredraga framför alla dessa föga givande textanalyser, som inte fungerar, eftersom läsaren inte har någon grund att stå på, nämligen kunskap om vad böckerna överhuvudtaget handlar om. Denna styvmoderliga behandling av texterna börjar redan med Rådströms första roman, skriven 1945, *Kirsten död* (s. 27). En enda gång samlar sig Werkmäster till ett innehållsreferat, nämligen beträffande Rådströms år 1960 utgivna roman *Sommargästerna* (s. 211), men ansatsen rinner snart ut i sanden.

Vissa kapitel i avhandlingen är omotiverat kronologiska, t.ex. »Stjärnan under kavajslaget» och »Sommargästerna», där mottagandet av romanerna inleder framställningen, varefter tillkomst etc. skildras. Å andra sidan saknas det presentationer av pressmottagandet av flera av romanerna: *Tiden väntar inte* (s. 76), *Greg Bengtsson & kärleken* (s. 90; på s. 89 resonerar Werkmäster dock om huruvida recensenterna uppfattat Rådströms två första böcker såsom komiska) och *Ärans portar* (s. 101), utan att någon förklaring till denna ofullständighet presteras. Ett irriterande och ofta återkommande mönster i den historiska framställningen är en omotiverad kronologi, som man finner exempel på i delavsnittet »Resor i Finland och Sverige», där hösten 1955 står i fokus först (s. 110), medan sommaren av oförklarliga skäl får anstå till följande sida.

Somliga avsnitt i avhandlingen är poänglösa, krönikerande, eller utgöres av långa rådströmcitat, som spänner läsarens förväntningar, men slutar abrupt utan att läsaren blir klok på vad syftet med framställningen är. Citaten tycks för Werkmäster ha ett egenvärde, förmodligen för att han saknar distans till sitt forskningsämne Pär Rådström. Inget avstamp tages i dessa avsnitt för analys. Som exempel kan nämnas »De älskade svenskarna» (s. 145), sista avsnittet av »En resa till Italien» (s. 225), och s. 291 (som väl snarast hade hört hemma i barndomskapitlet i början av avhandlingen).

Pär Rådström presenteras av Werkmäster som en isolerad figur; någon ekonomisk, estetisk, kulturell eller social ram gives ej.

Mest störande är kanske avsaknaden av en beskrivning av samröret mellan Rådström och hans kontaktmän på Norstedts förlag. I och med att Werkmäster ej känner till norstedtkorrespondensen, har

han ej kunnat ge Ragnar Svanström och Lasse Bergström rimliga proportioner i Rådströms biografi. Svanströms faktiska roll som substitutfader saknas exempelvis helt hos Werkmäster.

Så gott som alla i avhandlingen nämnda personers ställning i samhället och relation till Rådström förblir dimhöljda. Som exempel kan nämnas Börge Sornum, Åke Löfgren, Klas och Anne Grete Anshelm, Lars Björkman och Inga Borg, samt Ann-Sofi och Sten Rein. Det mest groteska exemplet utgöres av upprådningen av de 91 personer som Rådström dedicerat *Paris. En kärleksroman* till. Nu är ju uppräknigen blott – en uppräknigen, som intet göres utav.

I undersökningen saknas varje ansats till karaktärs-teckning av Anne Marie och Gunnel Rådström, förmodligen de två betydelsefullaste kvinnorna i Rådströms liv. Detta är endast att beklaga, eftersom exempelvis norstedtkorrespondensen visar deras starka ansvarstagande i makens väl och ve.

Myten Pär Rådström är något som egendomligt nog saknas i avhandlingen. Den dyker upp i många av artiklarna om författaren, även sådana som citeras av Werkmäster, såsom Klas Östergrens förord till samlingsvolymen *Pär Rådström* (1983), som inleds med orden »Det står en mytflora av sällsynt sort kring Pär Rådströms person». Dessutom återfinns den i det väldiga material som Werkmäster av oklara skäl lämnat utanför sin framställning, t.ex. Daniel Hjorths »Pär Rådström är död» (*BLM* 1963:7, s. 525), där det talas om Rådströms frodiga framtoning: »Det är Pär Rådström under mytens år. Den rolige, som barhängarna skröt med att känna, och vars historier kavldes ut av allt talanglösare eftersägare.» och Lars Malgefors' »Visst kände vi Pär Rådström» (*RiR/TV* 1965:4): »Man skulle känna Pär Rådström, det hörde till. [...] alla kände honom eller tyckte sig göra det.» och Petter Bergmans »Författaren och myten» (*AB* 11.8.1983): »Den som skapade 'legenden' Rådström var en person med initialerna P.R. och ett utseende som var häpnadsväckande likt författaren. Och det var inte [bara] en legend som skapades: det var en hel mytologi. När tio personer som tror att de kände honom väl börjar tala om honom [...] visar det sig att de skildrar tio olika människor. [...] En myt är en myt är en myt. [...] Detta ingick givetvis i legenden, men den legenden skapade han själv. [...] Han var en äventyrare [...] både som romanförfattare och myt. Och det är två lika viktiga sidor: mytomanin blir en del av det litterära verket, och romantekniken stärker myten.» Bengt Sköld skriver i »Pär Rådström – en man med ett uppdrag» (*ST* 21.6.1984): »Anekdoterna om Pär Rådström var så många redan under hans livstid att han svårigen kunde undgå legendskapet; ingen kunde skriva, snacka och dricka som Pär». Det är lätt att instämma med Anders Palm, när han i

»Konsten att inte stanna på halva vägen» (2 *NioNio* 1982:6) sammanfattar: »Pär Rådström prövade själv på, tror jag, det där rollspelet under många år. Han spelade upp, till slut, en väldigt väl genomarbetad och underbyggd roll, nämligen mannen som den världsvane resenären, mannen av värld, mannen som kan årgångsvinerna och som vet vilka man måste besegra för att besegra Paris.»

Redan i Lars Forssells *Nedslag* (1969) avlivades myten om Rådströms exklusivitet vad resandet beträffar (som Werkmäster, av avhandlingens s. 273 att döma, fortfarande vill hålla vid liv): »Mellan 1947, då den svenska fängelsedörren definitivt slogs upp, och 1960 fanns det helt enkelt få unga författare som befann sig i Sverige under någon längre tid.» (s. 28)

Kerstin Bratt fäste i sin ovan nämnda licentiatavhandling (s. 23) uppmärksamheten på Hans Hederbergs artikel »Kulturdemokrati» i *OoB* 1969:1, där den även av Werkmäster omhuldade myten om Rådström som ensam utnyttjare av massmedierna bland svenska skönlitterära författare punkteras: »Flera av 50-talets författare sysslade – precis som Ekelöf – en hel del med 'det banala och det lättköpta'. Kanske framför allt Lars Forssell, Pär Rådström och Beppe Wolgers. De skrev revyer, schlagers, jobbade med radiounderhållning, discjockey-program (när Melodiradion slog igenom), tidningskåserier och intresse-rade sig för film och populärkultur i allmänhet.»

Det intressanta är att man i en tidigare artikel av Werkmäster, »Låt inte Pär Rådström bli en myt» (2 *NioNio* 1982:7) kan spåra en medvetenhet om detta komplex, som saknas i hans avhandling: »det är ju så att även om författaren Rådström varit mer eller mindre glömd en tid [,] så har myten om honom fortlevt och frodats. Muntligen eller skriftligen får man då och då ta del av vad Rådström lär ha sagt, vad han nog tyckte, vem han egentligen var osv.» Och Werkmäster avslutar med en appell: »Låt inte Pär Rådström bli en myt på nostalgins våg! Han förtjänar ett bättre öde.» Denna attityd gäller emellertid tydligen bara sådant som andra skrivit om Rådström, inte vad han skrivit om sig själv, att döma av vad Werkmäster säger i Otto Sjöbergs artikel »Han levde dubbelt så fort som vi andra» (*AB* 27.3.1988): »Det sägs ofta att han var mytoman. Men när jag började kolla grejor som han berättat om i självbiografiska artiklar och radioprogram [...] så har han faktiskt varit med om dem.» Otto Sjöbergs journalistiskt drastiska slutsats blir: »Myten om mytomanen är alltså en myt.»

Denna klatschiga formulering får nog betraktas såsom ytterligare en gård på mytens altare. Pär Rådström är i dag en i högsta grad levande legend, och tyvärr har personen bakom idolbilden förmått gäcka även nedtecknaren av *Pär Rådström. Ett författarliv*.

Dag Hedman